

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztői szállítás:

Külső-monostorturca 361. sz.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorért 1-szor 7 kr., 2-szor 6 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bályegdíj.

Hirdetések felvételnek Bécsben Oppelk Alajonánál (Wollzeile 22. sz.) és Haasensteint és Vogelnél (Wollzeile 9. sz.).

Pesten: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsgasse Nr. 60.)

Nyiteltéri cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeletik.

Megjelen a lap hetenkint háromszor, u. m.

kedde, csütörtökön és szombaton délelőtt.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Pest, május 26. 1868.

Alig hogy meggyőződött a világtörpe pénz a felől, miképp a háboru esélyei megint csak a távol kódéba esnek; kezdenek a nagy vállalkozók versenyezni a vállalatoknál, és ez kedvező szerencsével válik reánk nézve, kiknek évtizedek mulasztását egyszerre minél nagyobb mérvben kell pótolnunk.

Ekkora állam, mint Magyarország, kedvezőbb időkben sem fogott egyszerre annyi vasúthoz, mint mi, és büszke lehet szerencsésére királyságunk, mert egyetlen építendő vonala sincs vállalkozó nélkül, sőt inkább lényeges a verseny mindeniknél, mindamellett hogy s talán éppen ezért, szerződéseink ekkor még kedvezőbbek, mint a külföldi vasútszerződések.

Kérdésen kívül azonban minket leginkább az erdélyi vasút sorsa érdekel, s inspecie minden gondolkodó hazafit; a vasút irányára nézve mind fontosabbá vált azon nézet, hogy a kolozsvár-brassói vasút a leg-egyenesb geographiai vonalon hatva át M.-Vásárhelyt a népes és gyárképes székely vidékek ezen fő tűzhelyét érintse.

Ma már többé senki sem merészi azt állítani, hogy a vonal iránya nem erre felé volna legrövidebb, azon technikai akadályok is, melyeknek elháríthatatlanságáról már-már mindnyájunkat elhitetnek, a magyar szaktudományosság ítélete előtt kezdenek összetöprezni Erdély népségének egyik legnagyobb tényezője, a székelység, joggal követeli, hogy miután az arad-fehérvári, kolozsvári fő s a besztércei s a szebenai és silvölgyi szárnyvonalokkal Erdély népségének s vidékeinek nagyobb része el van látva vasúttal, a vállalkozás és honvédelem tekintetéből legfontosb észak-keleti rész vasút nélkül ne maradjon, s különösen a túlnépesedett és munkaerőben gazdag székelyföld a kolozsvár-brassói vonalba egyenesen bevonassék.

Ha ezt nem biztosítanak magok a geographiai tekintetek, sőt ha nagy áldozatokat követelnének is a technikai akadályok, az államra nézve minden áldozat kevés a nemzetgazdászati és a honvédelem azon tekintetével szemben, melyeknek a székelyföld és népe megfelel.

Három consortium versenyez az erdélyi vasút építése felett, mindenik erdélyiekből szerzett magának factorokat; egyik ugyanazon ház, mely az arad-fehérvári vonalt építé, s most szeretné azt Brassó felé bekanyítani, a mi által a kolozsvári vonalnak jócskán fejére ülne; másik egy angol ház, mely a kolozsvári vonal kiépítésére a miniszteri tervezet szerint ajánlkozott, s az előmunkálatokra hat héti engedélyt kért és nyert is, de fel nem használta, s most újabb ily engedélyért folyamodott, melyet azonban a miniszterium, főként M.-Vásárhely bevonása eszméjének fölmerülésével s az országgyűlés előtti általános népszerűségével — más újabbban jelentkezett társulatok versenyképességében is az egyensúlyt fenntartandó, igen helyesen megtagadott azon okból, mert a kormány maga akarja megvizsgálni a Kolozsvártól a határszélnek eső területet, s elfogulatlanul kívánja szem előtt tartani a földirati és országos tekinteteket.

Ezen fennemlített társaság szintén kész azon vonalon építkezni, melyet a miniszterium kijelölend.

A harmadik ház egyenesen kinyilatkoztatja, hogy ő kívánja a kolozsvár-m.-vásárhely-brassói vonalt kiépíteni, e consortium élén Oudot Gyula brüxellesi vasúti főigazgató áll, ki ekkor a vele szövetségzett társulatokkal létesítette a) a madrid-malpartidui, b) a sevillai, c) espiel-belmezi, d) mochel-neuzeni, e) antwerp-turnai, f) ostende-armen-tieresi, g) la hage-hugi és h) condrozi vasútvonalokat.

Ez egyéniség most egy tekintélyes angol consortium élén áll, kinek hitelességét magyar avatottabb szakembereink is ismerik.

A kolozsvár-m.-vásárhely-brassói vonal ellen előbb a technikai akadályokat, később azt hánytorgatták, hogy M.-Vásárhely felé vállalkozó nincsen; most az előbbi eldöntendik a kiszállandó magyar férfiak, az utób-

bi pedig már tényleg megcáfoltatott, mert van társaság, mely óhajta a vonalt M.-Vásárhelynek vinni, sőt azon előbbi is, mely előmunkálataira nem M.-Vásárhely felé — engedélyt nyert, most kész ott vinni, a hol a miniszterium kijelölendi.

Az Oudot consortium kérvényében a miniszteriumnak két millió frank cautiót készpénzben, s ha kell többet is fölajánlott, a nevezett vonal építésének engedélyezése után 30 nap alatt az építési tőke 30 százalékát igazolni vállalkozott, ígérkezett Erdély vas-s más bánya iparban jelentékeny tökélet befektetni. E társulat az útát Nagy-Váradtól Maros-Vásárhelyen át a határszélig építtetni kész.

A legelső társaság céljai eltérnek általában az ország valódi érdekeitől, melynélfogva a székelyföldnek az egyenes vonalba való bevonását ignorálni nem lehet, a második társaság a harmadiknak fellépése után szintén kész levén bármely kijelölendő helyen építkezni, valószínűleg a verseny e két consortium közt leend.

Mindenik vállalkozó házat elég hitelesnek mondják, de tekintélyére nézve, ha csak a fennemlített építkezéseket is vesszük fontolóra, aligha nem az Oudot consortium áll első helyen, s e vállalkozóról gyakorlati szakembereinktől is a legjobb véleményeket hallottam. E consortiumnak célja levén a bányáiparba is jelentékeny összeget fektetni, kérdésen kívül érdekében is áll a vasutat úgy vinni, hogy az egész vonalon a bányászatra egyedül alkalmas székelyföldet érintse, és így e vállalkozónak érdekeltségénél fogva is céljaikban biznunk lehet annyira, miképp óhajthassuk: vajha a verseny mellett hazánkra nézve csak sikerrel folytatható egyezkedés ezen consortium részére kedvezőleg tölne ki.

Természetes, hogy itt az ajánlatok döntenek, s hitellel bíró consortiumok közt a miniszterium azaz fog egyezkedni, hirtel szerencsésebb, jutányosabb vásárt köthet. Reánk nézve mindenesetre csak vigasztaló lehet, miképp nemcsak egy, de több consortium is készen áll, nemcsak a fennemlített főbb, de a mellékvonalok kiépítésére.

Óhajtasunk csak az, hogy a miniszterium az országgyűlés színe előtt is megígért tanulmányozást mielőbb megtétesse, nehogy oly politikai fordulatok következzenek be időmúlással, melyek a vállalkozókat lehagynák, s mostani kedvező kilátásainkat meg-hiusítanák.

Mi a közlekedési miniszteriumnak úgy szakismeretében, mint hazaszeretetésében bizalmat helyezünk. Hiszszük, hogy szép elhivatásának magas álláspontjára emelkedve fogja e kérdést útba indítani, s épp e célból tanulmányozásra kiküldendő szakembereit oly móddal fogja utasítani, miképp ahhoz minden eddigi combinatióktól s tervezetektől elfogulatlanul a vasút irányának kipuhatolására nézve azon valódi útát tartásá szem előtt, melyek szerint a gyors közlekedési vonalokat úgy nemzetgazdászati, mint népmívelési és hadtani szempontokból meghatározni szokták.

Épp ezért örömmel fogadtuk a miniszterium azon helyes elhatározását, hogy az előtanulmányozást nem bizza az egyes vállalkozó társulatokra, hanem maga kívánja végrehajtani. Ez eljárás által leginkább remélhetjük e kérdés igazságos eldöntését.

Dózsa D.

Nagy Péter erdélyi ev. ref. püspök körlevele.

*) Erdélyi reformált anyaszentegyházunk egyházmegyéinek,

t. t. Esperesei, Jegyzői, Ülnökei!

Főtanodáink t. t. Tanárai!

Szeretett atyámfiai az Úrban!

Az ég és föld elmúlhat, az én beszédim pedig semmiképpen el nem mul-

*) A „Protestáns egyházi és iskolai lap” e körlevelet következő megjegyzéssel ajánlja olvasói figyelmébe: Örömmel közöljük az erdélyi püspök e szabad szellemű gyönyörű körlevelét, mint oly okmányt, mely legszökebb tanúbizonysága annak, hogy a lapunkban is többször sürgőre volt szükséges reformok eszközölését ma már az illetők is óhajják. Adja Isten, hogy mielőbb megtörténjen, a minek történnie kell, hogy ledöntessék a választalok, melyek az egybehangzó működést maiglan gátolták. Szerk.

nak (Márk 13, 31). Jézus Krisztus e szavaival nem beszédei egyes kifejezéseinek, hanem a beszédek alapjául szolgáló igazságoknak proclamálta örökkévalóságát. Nem is tehetjük fel, hogy a változás alá eső külső a maradandó lényeggel azonos színvonalra emeli s mindkettőnek egyforma becsét akart volna tulajdonítani az, a ki komolyan figyelmeztette tanítványait: a betű megöl; lélek az, a mi megelevenít.

A keresztényen vallás azért marad minden időkre elévületlenül az emberiség vallása, mert míg alapigazságai változatlanok, mint maga az Isten és az emberben az isteni, ugyanakkor ez igazságok kifejezései, az azokat valló egyének műveltségéhez, szükségéhez képest idomulnak. Éppen, mint a változatlanul azonos termő erő különböző viránnyal ékesíti fel a földet, a talaj és égal ki fölfelésege szerint, és a nyár bevéttől elperzse lombzatot minden kikelettel, életrevalóval pótolja.

Nem az üldözők, a kik ezernyi ezer buzg hivőnek vért ontották, hanem azok voltak és maradtak a keresztényen vallás legveszélyesebb ellene a kik a régi iránti túlzott kegyelettel ellenszegték a külsők megiffodásának és ezáltal az egyhá hitezikkeit, szertartásait, szervezetét ellentétbe hozva az egyén hitével, meggyőződésével, a vallást a puszt külsőséggé, az egyházat pedig a lélekismeret kélelhetlen zsarnokává törpítették. Ezeket sújtja a f. lelősség mindazokért a kiesapongásokért, melyek a szabadsággért küzdő szellem valaha ragadtatott.

Az összes emberiség hálijára érdemesítetté magokat a dicő emlékt reformátorok, a kik dalmasan megkezdették a lélekismeret szabadság harczeit és arra törekedtek, hogy az egyház — am merev keret helyett, melyben kelle erőszakoltatni az egyéni hitnek — oly szabad társulattá alakuljon melyben a rökones meggyőződések egyestlve építik Isten országát a vallásos erkölcsiség fejlesztés által folytonosan haladván erőből-erőre.

E folytonos haladás teszi Krisztus anyaszent egyházának életét; ez élet pedig félreismertlenül a világban az általános közjó érdekében, melyek kor igényeinek megfelelőleg nyilvánulnak a szava vallásos társulatok szervezetében.

Nevezetes korszakok ezek az illető egyhá életében, a tavaszhoz hasonló a természetben, mely lyel újra fölpezsdül az élet, s mig végleg elszáraz az élet nélküli avar, megiffodik a virány és kez detét veszi az újabb termés.

Ily nevezetes korszakba jutott jelenleg erdélyi reformált anyaszentegyházunk és mi — kik e idő szerint annak kormányára vagyunk hivatva — minden bizonynyal méltók lennénk az Idvezítő szemrehányására: Az égnek ábrázolja köz választást tudtok tenni, az időnek pedig jeleit nem tudjátok megválasztani (Máté 16, 3.), ha a kínálkozó alkalmat meg nem ragadnók és tovább nem folytatnók anyaszentegyházunk évek óta megkezdett és csak a mostoha idő parancsolt kényszerítés miatt félbeszakadt újjászervezését.

E nagy és életbevágó mű tovább folytatására és lehető bevézésére előintézkedés lesz egyik fő tárgya jelen évi közssinatunknak, melyre atyafisá gos szeretettel ezennel meghívom t. hivataltársaimat szilágy-szolnoki egyházmegyének sz. somlyói virágo egyházába, a törvényeinkben megszabott időre, f. évi június 21-kére. A nevezett napon Isten szent nevének segítségül hívásával megnyitván közssinatunkat, egyházi beszédet tartanak: délelőtt kolozsvári egyházmegyei jegyző t. Szász Gerő, délután m.-vásárhelyi lelkész t. Tolnai Hagymási Lajos kedves atyámfiai; az első: Zsolt. 127, 1. a második: II. Kor. 10, 3. vévén fel alapigéül. A lelkesi hivatalra kibocsátandó t. atyafiak vizsgáját vezetendi n. enyedi hittanár t. Hegedűs János atyánkfia.

Nagy és fontos ügyek várnak eldöntésre, kihatók anyaszentegyházunk messzi jövőjébe; a feladatok helyes megoldásától nem kevesebb, mint a buzgóság, lelkesedés újabb élénkítése, egyházaink, iskoláink fölvirágzása függ. Én teljesen bízom t. hivataltársaim ügyszeretetébe, lelkiismeretes buzgalmába, higgadt megfontoltságába és jó akaratába; azonban, mivel az áldás onnan felül van, a világosság Atyjától esdek Szentleket összegyűléstünkre és áldást hozandó határozatainkra. Mélyen meghatva borulok le egyszerűsind a kegyelem széke előtt imádkozván, hogy a népek és nemzetek sorát kormányzó bölcs Isten, a ki arcát kegyelemesen fordította hazánkra, nemzetünkre, tetézzé kegyelmét kegyelemmel országunk minden nemzeti ségért polgárain, hogy meg tudják becsülni az Úr látogatásának napját (Luk. 19, 44.)

s így fölviruljon a magyar szabad állam és szabad államban a szabad egyház!

Kolozsvár, április 15-kén, 1868.

Nagy Péter,
erdélyi ev. ref. püspök.

Diplomatiai okmányok

a magyar-osztrák-porosz keresk. szerződés utólagos módosítása ügyében.

Gr. Bismark jegyzéke Wimpffen es. kir. követéhez Berlinben.

Berlin, 1868. május 24. — Alóliírtnak, az észak-német-szövetség kanczellárjának, van szerencsése gr. Wimpffen úrnak, császári és királyi rendkívüli követnek és felbatalmazott miniszternek, mai napról kelt jegyzéke folytán, tiszteletteljesen kijelenteni, hogy az észak-német-szövetség részéről, valamint a német vám és kereskedelmi egyletnek ama szövetséghez nem tartozó tagjai részéről nem orog tenn nehézség az ellen, hogy a márcz. 9-iki kereskedelmi- és vámszerződésnek a magyar országgyűlés elé terjesztett magyar szövegében, különösen a bevezetésben, a szerződés 1. számú része 3-dik cikkének 2-ik kikezdésében, ugyanazon és 4-dik cikkében, az A. és B. árszabályok felatában, a zárjegyzőkönyv 1. 3., 7. sz. 2-dik kikezdésében, 10. sz. második kikezdésének c) bettlében, 12. sz. és 13. sz. 6. kikezdésében, továbbá zárjegyzőkönyv A. és B. jegyű mellékleteiben, s égtül a vámcartel 2-dik §-ában a kifejezések azon áloztatásai alkalmaztassanak, melyek az alóliírt üzlött nyomtatott kiadásba beleirattak.

Alóliírt örömmel ragadja meg ez alkalmat, egy Wimpffen gróf urat kiváló nagyrabecstülésé- lől újból biztosítsa.

Az észak német szövetség kanczellárja,
Bismark s. k.

Gr. Wimpffen úrnak etc. etc.

II.

Pótjegyzék az 1868. márcz. 9-ki kereskedelmi szerződéshez.

Czelszerűnek mutatkozván, hogy az 1868. árcz. 9-ki kereskedelmi- és vámszerződés magyar övegének egyes megállapodásai a német szöveg- l eltérő alakot nyerjenek, s az eltérések ellen az zak-német szövetség részéről s a német vám- és resek. egylet ama szövetséghez nem tartozó tag- i részéről ellenvetés nem tétetvén, alóliírtak mai pon a szóban forgó eltérések megállapítása cél- ból összejűttek. E célból jelen jegyzőkönyvhöz szerződés német szövegének oly példányát csat- lták, melybe a magyar szövegben alkalmazott ki- tetli változtatások beirattak, s mindketten kölcsö- sen elismerik, hogy e változtatások ellen nem avrog fenn nehézség. Megállapítják továbbá, hogy a tyroli grófsághoz tartozó Jungholz községének a bajor vám- és közvetett adórendszerhez csatlako- zása ügyében e hó 3-kán aláírt szerződés magyar szövegének megfelelő kitéli módosítása ellen ne- hézség nem forog fenn.

Kelt kétszeres példányban Berlinben, 1868. május 25-kén.

Wimpffen s. k. Delbrück s. k.

Pest, május 29. 1868.

A baloldal királyhágóntúli tagjai, szám sze- rint hét képviselőtársam, eljöttek látták az időt, a „Hazánk” 114. számában ostentatióval igazolni magukat, hogy ők nem tartoznak a szélső balhoz, mint kedvező alkalmat, felhasználván erre a köze- lebről Tordamegyében tartott bizottmányi gyűlés alkalmával jelen volt választóim értelmiségéhez mondott beszédemnek a „Polgár” című lapban tel- jesleg elferdített közlését. És hogy azon lehető gyanúsítás (hogy a szélső-balhoz tartoznának) feletti indignatiojúnknak tisztelt ciklikrók még hatásosabb szint kölcsönözzenek, oly epés személyeskedésekre is fakadnak, melyek aligha alkalmasak emelni nyi- latkozatuk értékét.

Részemről, hogy a tisztelt ciklikrók szavaival éljek, gondolkodó emberektől, s nevezetesen képviselőktől mindig elvárnám, hogy csak is alapos és hiteles adatok után intézzenek határozott komoly- sággal ily rohamos megtámadást képviselőtársunk ellen, a minőt ellenem intézni jónak láttak.

Az igazság érdekében az ellenem intézett alaptalan, s lényegében csak is reclamenak mond- ható felszólalás ellenében röviden felelek, nem kö- vetve t. ciklikró urakat — az érveket pótoló — személyeskedés terén sem.

Nem igaz az, hogy beszédemben, melyet vá- lasztóim értelmisége nagy részéhez tartottam, a közép-balt a szélső-ballal azonosítottam volna. Mi- dön pártunk állását nehezítő tulzásokról szóltam, a

balközépről ezt mondtam: Sőt az oppositionalis szemlézetem szerint, még a balközépet is túlagadta azon határokon, melyekig a jelen körülmények között egy oppositionnak jótékony hatása lehet, nevezetesen a legutóbb megállított programban. Ez nézetem dolga.

Nem igaz az, mintha beszédemben hallgatóimat olyasmivel kívántam volna elámitani, hogy a más pártokat a „gyanusítás, elrettentő árulás hydráival” insinualtam volna. Nem szokásom az értekeket csiklandozó nagy szavakkal élni. Tisztelt ciklik írók igen jól tudhatnák, hogy Tordamegye valószínűleg minden erdélyi megyék között legszámosabb értelmiséggel bír és olyannal, melyet (egy „programokat nem olvasó”, de annál kevésbé egy azok tömkelegébe belezavarodott képviselő is hangzatos phrasissal) el nem ámitathatna. Nyugtassák meg magukat tisztelt ciklik írók, mert ha én (mint állítják önk) nem olvasom a baloldal programjait, arról biztosíthatom, hogy a megye azoknak minden phrasissal figyelemmel kísérté, s bármely részről jövő és bármilyen irányú ámitások ellen önk gondnokságára nem szorul.

A mi annak vagdalózó felemlítését illeti, hogy megválasztásomkor a közügyei részletekre nézve a további tájékoztatást magamnak fenntartottam, erre nézve csak annyit jegyzek meg, hogy a t. ciklik írók, sem programjukban, sem irodalom és zöldségterén nem állottak elé tájékozó elméletekkel a 48-ban is megoldásra fenntartott közügyek elintézésére nézve, sőt Pesten sem szereztek e részben több tájékozást, mint a kivihatóknak pusztán tagadását. Én ezen nagy kérdést állam és állam között sokkal fontosabbnak tartottam és végmegoldását (főleg Erdélyt tekintve), sokkal szükségesebbnek hiszem az öntájékoztató jogát fenntartottam volna magamnak vagy pusztán negatívumot volna a kérdést megoldhatónak, mi csak a provisorium folytatását vonta volna maga után, s hogy ez Erdélyt hová juttatta volna, önk is igen jól tudhatnák.

A mi azon célzást illeti, hogy beszédemmel a jövőt akartam magamnak biztosítani, erre a jövő fog felelni. De e feltevésből logikailag következik, hogy önk olyanok tartják Tordamegyében és talán a szomszéd hatóságokban is a hangulatot, hogy inkább biztosít a jövő választásakor egy Deák-párti nyilatkozat, s talán e hit hozta t. ciklik írókat annyira izgatott állapotba, hogy oly mohón és rohammal tiltakozzanak a szélsőségek ellen minden hiteles adat nélkül arra nézve, hogy én ezzel vádoltam volna önköt.

Huszár Károly.

Országgyűlési tudósítás.

A képviselőház ülése május 27-én.

Napirendben van: A Poroszországgal kötött kereskedelmi és vámszerződés iránt a központi bizottság jelentése, mely ö Felsége címzeté, mint a birodalom elnevezését illetőleg, a már egyik közlelbbi számunkban említett módosításokat ajánlja.

Székelly Gergely interpellációt intéz a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez a sepsi-szt. györgyi elemi iskola (Grünz-Normal Schule) érdekében, melyet 1858-ban az akkori kormány az ottani b. h. református felekezethez adatott át; de a mely azért, mert az erdélyi kath. püspök is jogigényt formált ez iskola alapítványainak egy részéhez, maig sem adatott tettelesen át.

B. Eötvös József vallás- és oktatásügyi miniszter e fontos interpellációt írásban kéri beadatni, melyre jövő héten felel.

Horváth Boldizsár igazságügyminiszter: Tisztelt képviselőház! Gull József képviselő úr a május 4-én tartott ország. ülésben az erdélyi sajtóviszonyok tárgyában interpellációt intézett a miniszteriumhoz.

Ezen interpelláció két kérdésre oszlik:

1. Kérde a t. képviselő úr, van-e tudomása a

kormányának arról, hogy Erdélyben, különösen pedig Nagy-Szebenben a sajtó irányában az előző vizsgálat, a megintés gyakoroltatik?

2. Valjon hajlandó-e a kormány az erdélyi sajtóviszonyokat a mai kor követelményeire, és az alkotmányosság igényeire képest átformítani?

Mi az első kérdést illeti, köz tudomásu dolog, hogy Erdélyben még az 1852-diki évi sajtórendszabályok vannak hatályban. E sajtórendszabályokat nem a magyar miniszterium léptette életbe, hanem átvette azokat, mint a korábbi kormányrendszer hagyományait.

E rendszabályok értelmében a kormány közegeit megilleti azon jog, hogy a sajtó irányában a megintés gyakoroltatik.

A kormány egyes esetekre vonatkozólag soha sem adott utasítást közvegeinek aziránt, hogy a megintés ezen jogával éljenek; azonban nem veheti rosz neven a kormány sem a törvényhatóságoktól, sem pedig saját közvegeitől, hogy ezen jogot mindazon esetekben gyakoroltják, melyekben az alkotmány és a közrend érdekei azt követelik.

E joghoz kénytelen a kormány egyelőre még ragaszkodni azon elvénél fogva, mely szerint nem akar föállót lerombolni addig, míg helyébe jobbat nem képes állítani.

Meglehet, hogy ezen elv mellett még egy ideig itt-ott oly intézményekkel kell megküzdünk, melyek a kor követelményeit nem elégítik ki; de sokkal nagyobb rosz volna tabula rasat csinálni, még mielőtt újabb alkotásainkat képesek volnánk létrehozni.

Hogy az erdélyi hatóságok e megintés jogával visszaélést követtek volna el, vagy hogy ezen jogot nagyobb szigorral gyakorolták volna Nagy-Szebenben, mint Erdély egyéb részeiben, arról a kormány semmi tudomása nincs.

Meglehet, hogy nagyobb számmal fordulnak elő e megintések Nagy-Szebenben, mint Erdélyben másutt, mit nem tudok, de nem is akarok tagadni. Biztosíthatom azonban a t. képviselő urat, hogy ezen esetben a megintésnek oka bizonyosan nem a kormány közvegeiben és nem a törvényhatóságokban, hanem az ottani hírlapirodalom kezelőiben fekszik.

Egyébiránt különös örömmel constatálja a kormány, hogy nemes szász testvéreink az 1852. évi sajtórendszabályokat, a melyeket eddig nyugalommal és resignatíval tűrték, megunták, és hogy az alkotmányos szabadságnak egyik főkövetelményét, biztosítékát: a sajtószabadságot, elvégre Erdélyben is meghonosítani óhajtották. És legyen meggyőződve a t. képviselő úr, hogy szász testvéreinknek eme nézetei és vágyai a kormány nézetei- és vágyaival teljesen találkoznak.

Ennélfogva második kérdésére vonatkozólag szerencsém kijelenteni a t. háznak, hogy a kormány már ezelőtt néhány hónappal megtette a kellő előintézkedéseket aziránt, hogy mihelyt a perrendtartásban tervezett bírósági szervezet törvény erejére emelkedik, és mihelyt a kormány tudni fogja, hogy Erdélyben hol és hány főúrvényszék lesz felállítandó: a sajtóbírókat azonnal életbe léptethesse és pedig úgy, hogy az 1848. évi 18. törvényezik az esküdtzéki intézménnyel együtt Erdélyre is kiterjesztessék. (Élénk tetszés.)

Berzenczey László hivatkozik Deák Ferenc indítványára, mely azt tartalmazza, hogy mikép módosíttassék a régi sajtótörvény Erdélyben előbb, mintsem az unio ügye elintéztetnék, vagy más intézkedések hozatnának be a polgári törvénykezésre; szóló ez indítvány tételekor előadta, hogy a legrövidebb ut az volna, ha a magyarországi sajtótörvény Erdélyben is behozatnék, a mit a ház helybenhagyással is fogadott. Most ez ismét elhalasztatnék, a mennyiben kapcsolatba hozatik a polgári perrendtartásnak elkészítésével.

Horváth Boldizsár igazságügyminiszter: T. képviselő úr engem tértérített, ha úgy méltóztatik szavaimat magyarázni, mintha az unio törvé-

nyétől akarnám függővé tenni a sajtóbírók foglalkozását.

Nem ezt mondtam, hanem azt, hogy mihelyt a polgári perrendtartásban tervezett bírósági szervezet Erdélyben életbe léptethető lesz, a sajtóbírók azonnal fel fog állítani.

Es kissé meszszebb távolban van azon kor, melyben az esküdtzések minden törvényhatóság kebelében felállítatottak lesznek.

Ez csak akkor lehet, ha az esküdtzések és a velük kapcsolatban levő közbírói intézmény hatásköre nemcsak a sajtóvétségekre, hanem a bünvádi eljárásra is ki fog terjedni.

Addig azonban, míg a büntető perrendtartás el nem készül, s a míg az esküdtzések csak a sajtóvétségek eseteire terjed ki: ily bíróságok felállításában kénytelen vagyok csak a főúrvényszékek székelyeire szorítkozni. Mintán pedig nem tudom, hogy a főúrvényszékek, az ugynevezett kir. táblák Erdélyben mennyi számmal és hol fognak felállítani, ha most intézkednék, azon eshetőségnek tenném ki magamat, hogy ily felállítandó sajtóbírókat később ismét fel kellene osztlatni, a mit örömmel kikerülnék.

A miniszterium a maga tervezetéből a mostani főúrvényszékeket Erdélyben meghagyni kívánta; azonban az országos bizottság nézete e kérdésre nézve a miniszterium nézetétől eltért és e bizottság azt indítványozta, hogy Erdélyben csak egy királyi tábla állíttassék fel. Mielőtt tehát ezen kérdés megoldatnék, most, miután ezen eltérés megvan a miniszterium és az országos bizottság nézete között, nem tartanám tanácsosnak a sajtóbírók szervezéséhez hozzáfogni. De ezáltal a sajtószabadságnak Erdélyben nem praedjudicálunk semmit. Ugy hiszem, miután a ház minden egyes tagja pártkülönbség nélkül a polgári perrendtartás mielőbbi életbe léptetését a legsürgetőbb követelménynek tekinti, nincs okunk kételkedni a fölött, hogy legfőbb két-három hónap alatt az új bírósági szervezet s azzal együtt a sajtóbírók Erdélyben életbe fognak léptethetni. (Tetszés.)

A képviselőház ülése május 28-kán.

Napirendben: 1. A Poroszországgal kötött kereskedelmi és vámszerződés ügyében a központi bizottság jelentésének tárgyalása. 2. A hatvanmiskolczi, a káhány-zágrábi és az észak-keleti vasutvonalak iránt tárgyalat törvényjavaslat végleges megszavazása. 3. A főrendiház izenete a görög-keleti vallásnak ügyében, az alföldi vasut nagyváradszéki részére vonatkozó törvényjavaslat s engedélyokmány; továbbá a vasutépítési engedélyezések, valamint az alföldi sínei vasutvonali iránti főrendiházi izenet. 4. A szab. kir. városok, kerületek és rendezett tanácsosok bírói árusok törvénykezési költéségei vonatkozó, több képviselő által beadott indítvány s határozati javaslat tárgyalása.

Felolvastatván a vámszerződésről szóló központi bizottsági jelentés, Andrassy miniszterelnök emel szót. Nem kíván a szerződés anyagi oldaláról szólani, hanem azokról, mik azóta történtek. Midőn Gorove miniszter előterjesztette a szerződést, kijelentette, hogy a címzések és területi elnevezések meg nem felelnek államiségünknek, és hogy a kormány külügyi miniszteről ezek iránt felvilágosítást kért. A kormány nem ígérhette, hogy a kívánt változtatásokat beiktathatja a szerződésbe. Időközben azonban ö Felsége helybenhagyta azokat, és a szerződés a változtatásokkal volt előterjesztendő. A porosz kormányval közöltetvén a változtatások, az május 24-én hivatalosan nyilatkozott, hogy nincs azok ellen semmi ellenvetése, és belenyugvását jelentette ki. Fölkéri tehát a házat, annak elfogadására. Egyszersmind tudatja, hogy a miniszterium egy törvényjavaslatot fog előterjesztetni a címzések megállapítása tárgyában.

Tisza K. kijelenti, hogy ö a szerződésben, mint előterjesztetett, indítványt szándékozott beadni, s noha a szerződés a szabad kereskedelem te-

rén előhaladást tanúsít, nem fogadhatta volna el. Örömmel látja a tett változtatásokat, de egyuttal kijelenti, hogy a címzéssel ö teljesen kielégítve nem lehet. Ö tehát elfogadja a tett változtatásokkal a szerződést, de jövőre államiségünknek nem csak elburkolva, hanem nyíltan kifejezve óhajítja az előterjesztésekben kitétni.

Keglevich B. gróf nem akar ismétlésekbe bocsátkozni, és csak rövid megjegyzésbe szorítkozik. A címzés és államterület elnevezése megengedi, megfelelhet a 67-es állapotnak, de nem Magyarország független jogi államiségának. Jövőre ennek megfelelő elnevezést kíván, és mostanra csak azért fogadja el, mert nem akarja azt megakasztani.

Erre a szerződés általánosságban elfogadatot a részletes tárgyalás alapjának.

Következik a részletes tárgyalás, mely befejeztetvén, szőnyegre jött az észak-keleti vasut tárgyában hozott törvényjavaslat végleges megszavazása, mely, mint múlt számunkban említők, vita nélkül megtörtént.

A képviselőház ülése május 29-én.

Borcsányi János interpellációt intéz a belügyminiszterhez; a prágai és bécsi egyetemeken graduált orvosok Magyarországon minden akadály nélkül gyakorolhatják tudományukat, ellenben a pesti egyetem hallgatói Bécsben nem, ez sérti nem csak az egyéni jogot, hanem a pesti egyetem méltóságát is, kérdi tehát, van-e erről tudomása, s ha van, szándékszik-e ez ügyben lépéseket tenni?

Szlávy képviselő és államtitkár a belügyminiszter távollétében felel a kérdésre. Szerinte a pesti egyetemen graduált orvosok Bécsben nincsenek a praxistól egészen elzárva, csak colloquiumnak kell alávetni magukat, mi Pesten a bécsiek iránt nem gyakoroltatik. Ez a régi időből származott szokás, midőn a pesti egyetemen még nem tanítottak mindazon tantárgyak, melyek a bécsin; nálunk sem engedtetik meg a praxis minden egyetem hallgatójának. Most egyébiránt e különbség megszűnővén, azt hiszi, hogy a belügyminiszter fog lépéseket tenni, nem hogy nálunk is behozassék a megszorítás, de hogy Bécsben is megszűnjön.

Ezután Berzenczey László kénytelen, bár sem a közlekedési miniszter, sem az államtitkár nincs jelen, interpellálni a miniszteriumot egy oly tárgyban, mely iránt már a múlt alkalommal föl-szólt: azon kérdésre t. i., hogy az erdélyi vasut Kolozsvártól folytatódag merre fog vezetettetni, s valjon fogja-e érinteni a székellyföldet, azt felelte a miniszter, hogy előbb tanulmányokat kell tétetnie ez ügyben s csak akkor felelhet. Szóló pedig most azt olvassa a lapokban, különösen a „Magyar Újság”-ban (több percig tartó kacaj), miszerint a vonalra gróf Bánffy Miklós és Károlyi Ede elő-munkálati engedélyt nyertek; miután pedig ezt a kérésére kapott felelettel összeegyeztetni nem képes, kérdi: kizárólagos-e ez engedély, vagy mások is kaphatják azt.

Interpellatioja kiadatni rendeltetett a miniszteriumhoz.

A főrendiház ülése május 29-én.

A főrendiház mai ülésében Léway Sándor püspök, mint a tegnapi kiküldött bizottság elnöke átnyújtá a Poroszországgal kötött szerződés tárgyában kifejezett jelentést, melyben a szerződés mind alaki, mind anyagi tekintetben elfogadásra ajánlatik.

Majláth Antal gróf egész terjedelmében pártolja a szerződést. Üdvözlí a kormányt a szabad kereskedelem terén, melyre nekünk szükségünk van, üdvözlí, hogy a tarifát mérsékelte, és egy általán nagy nyereseménynek tekinti azt. De az alaki részre is üdvözlí a kormányt, hogy a dualismusnak a 67 diki törvények értelmében érvényt szer-

ban, tehát a keresztyén időszámítás előtt az 1000-dik évtől le a mi korunkig, tehát közel 3000 hosszú év alatt előfordultak, s a mely égi jelenet egy-szersmind a tudományra nézve is sikerdús eredményre vezetend, ha, mint remélni lehet, azt helyes és észszerű észleletek által, úgy a mint kell, hasznára fordítják. S ezt annál inkább kell óhaj-tani, mert a közlelbbi századok folytában is ilyen napfogyatkozást a föld lakosai látni nem fognak.

E teljes napfogyatkozás kétezer mértföldnyi hosszu és harmincz mértföldnyi széles zónát vagy területet foglal el, mennyiben Arobiától Auszália közepéig, t. i. Új Guinea szigetig terjed. A nap teljes sötétsége kezdődik mindjárt napfel-jötté után, Perim- és Aden-szigeteken (Arabia nyugati partján eső ismert két sziget), délelőtt eléri Ell-Indiát, délen Tenasserimet (hátulso India tartományát), délután Anam tartomány déli csücskéig, Kambodzia, vagy más nével Ongdok mellett vo-nul, azután Borneo, Celebes, s több molukki szige-ten látható, s estefelé Új-Guinea partjainál vég-ződik.

A teljes sötétség minden hosszu vonalon tar-tani fog 6 (hat) minutáig és 50 másodpercig, így tehát mindössze 410 (négy száz tíz) másodpercig, s e tekintetben képezi e napfogyatkozás az ugy-nevezett világistoriában a legritkább, sőt egyedül álló égi jelenséget, mennyiben még utánunk is több

TÁRCZA.

Sir John Bowring.

Sir John Bowring (olv. Bauring), a Petőfy főrangú angol fordítója, egy Kolozsvárra küldött magánlevélben írja, hogy szándéka e nyáron, még egyszer életében, meglátogatni Magyarországot s mint unitárius ember jelen kíván lenni az unitáriusok Tordán tartandó zsinati gyűlésén. Sir Bowring-ról terjedelmes ismertetés jelent meg a „Hazánk s a Külföld” múlt évi 2-dik számában, de azt hiszik Magyarország, a szabadság és élhaladás e meleg keblű barátja megérdemli, hogy Erdélyben is minél többen megismerjék. Ö egyike azon kevés számú külföldieknek, a kik nemzetünk fejlődését, küzdéseit nemcsak rokonszenves figyelemmel kísérték, hanem szóval és írással is igyekeztek viszonyainkat megismertetni s a felőlünk való bal-véleményeket eloszlatni. Nevezetesen báró Bowring volt, tudunkra, az első angol, a ki több mint 40 év előtt megtanulta a magyar nyelvet, melyet nem beszél ugyan, de tökéletesen érti, a mit olvas. Már 1830-ban, tehát oly időben, mikor a külföld szinte semmit sem tudott rólunk, egy kötet könyvet adott ki „Poetry of the Magyars” czimvel, melynek be-

vezetésében a magyar nyelv sajátosságait, nemzeti irodalmunkat, íróink életét és munkáit ismerteti a legrövidebb kortól a legújabbig. Költemények Zrinyi-től kezdve minden nevezetesebb költőnkől vannak lehető hiven lefordítva és még 65 oly népdal is, melyeket itthon semmi figyelemre sem méltattak. Ezelőtt két évvel pedig Petőfytől János Vitét, Bolond Istókot és 74 kisebb költeményt tiltetett át rimes fordításban ily cím alatt „Translations from Alexander Petőfy the Magyar Poet”, melyről az angol sajtó is teljes elismeréssel nyilatkozott. Az eredeti szöveg értelme sok helyt nincs visszaadva az igaz, de mégis hálás köszönettel tartozunk a derék fordítónak, hogy az angolok figyelmét e jeles költőnk iránt felébresztette. Ezeken kívül számos hírlapi cikkben és előadásban (Lectures) ismertette és ismerteti jelenleg is hazánk állapotját s mindig az első a rólunk irt elferdítések meg-cáfolásában.

Bátran elmondhatjuk, személyes tapasztalat után is, hogy Magyarországnak báró Bowringnál őszintébb barátja nincs a külföldön, miről egyéb-iránt bizonyoságot tesznek hazánk azon fiai is, a kik vendégszerető házában Exeterben megfordultak, valamint azon levelei, melyeket magyar ismerőseikhez küld. Európa országait s ezek közt Magyarországot is beutazta, mely idő óta legkitűnőbb állam-férfaikkal és íróikkal baráti viszonyban és leve-

lezésben áll. Számos tudományos társulatok közt a magyar akademiának is tagja. Kelet több nyelvein kívül csaknem minden európai nyelvet ért és olvas. Mint a parlament tagja és mint követ Svájcban, annyira megnyerte kormányá bizalmát, hogy ez ötöt nevezte ki az angol királyává, mely fontos hivatalt nyolcz évig viselt s hazájába vissza-térvén gazdag tapasztalatait 1860-ban közreadta. Azóta felváltva Londonban és Exeterben él, élénk részt vevén minden közérdeklő ügyben. Mint nagy szónoknak, kitűnő államférfinak és híres írónak szava nyomatékos úgy a kormány, mint a nép előtt, mely róla és egész önérzettel szokta mondani: „we are all proud of him” (mindnyájan büszkék vagyunk reá). A 75 éves tisztes öreg meg lehet győződve, hogy ha eljő, nemcsak az unitáriusok, hanem minden magyar ember tárt karokkal fogadja őt, a ki oly régóta fáradozatlan bajnoka a szabadságnak és élhaladásnak.

B. G.

A nagy napfogyatkozás.

Augustus 18-án 1868. A fennirt napon egy olyan napfogyatkozás lesz látható, mely szerencsés körülmények összetalálkozása folytán, a legnevezetesebbekhez tartozik mindazok között, melyek eddigéle az ugynevezhető historiai időszak-

zett. Végül, miután pártolójá, ajánlja a háznak figyelmébe s elfogadásra a szerződést, köszönetet mond Felsőének, hogy ily előrehaladt időben is helybenhagyását adta e változtatásokra.

Ezután Gorove miniszter indokolja a szerződést és kiemeli annak előnyeit.

Mind általánosságban, mind részleteiben elfogadva a szerződés, az a ház jegyzője által átvetetett a képviselők részére, a jegyzőkönyvnek erre vonatkozó kivonatával.

KÜLFÖLD.

ANGOLORSZÁG. Az alsóház május 25-én tartott ülésében Reardon képviselő a következő interpellációt terjeszté a miniszterelnök elé:

„A kincstári hivatal első lordja megkérdezendő, vajon igaz-e, hogy ő felsége a királyné gyengült egészségi állapota következtében kénytelen az idény hátralevő részét Anglián kívül tölteni, s ha ez való, vajon ő felsége kormánya szándékozik-e, tekintetbe véve a királyné egészségét, nyugalmát és kényelmét, valamint a királyi család, a birodalmi alattvalók, különösen pedig a főváros érdekében, ő felségének azt tanácsolni, hogy a walesi herceg ő királyi fensége javára mondjon le, vagy egy billt terjesztessen elő azon czélból, hogy a walesi herceg ő királyi fensége s a walesi hercegnő személyében régensség állítsassék fel, miként az uralkodó nő kötelei ennek a fővárostól leendő távolléte alatt teljesítenek, s hogy így az ország, s különösen ő felsége alattvalóinak nagy kéjelmétségei, veszteségei és hátránya, melyeket azok az uralkodónő iránti rokonszenvből az utóbbi hét év alatt türelemmel viseltek, végüket érjék.”

Bármily elégtelenség nyilatkozott is a közvéleményben a fölött, hogy a királynő a miniszteri válság előestéjén Skótszágba ment, mindazonáltal Reardon interpellációja határozott visszabotát szült, mely viharos zajban nyilvánult a házban. Elcsendesülvén a zaj, a miniszter a ház roszalásából kiindulva ezeket mondá: „A ház e kérdésre adandó válaszában megelégedett érveléseinek kifejezése által. Kétségen kívül a háznak minden tagja intézhet kérdést a korona bizalmi férfaihoz a fenség állami köteleseinek teljesítése iránt, de ezen kérdéseket parlamentarizmus kifejezések alakjában kell előadni.” Ismételt zaj és rendzavarás felkiáltások közt mentegette magát a kérdést tevő, hogy neki esze ágában sem volt a királynő iránti loyaltás ellen vétenni.

LENGYELORSZÁG. A közelebbi Litvánia fő-kormányzójává kinevezett kozákhetman, Potapoff tábornok az alatta álló kormányzókhöz és kerületi főnökökhöz bizalmas utasításokat intézett, melyekben kijelent azon reményét, hogy „dicső elődei” művét folytatandja, sőt befejezendő. Feladata mindenekelőtt abban áll, hogy „az országot ama egészségtelen elemek utolsó maradványától is teljesen megtisztítsa, melyet lengyel érzelmeinek hívnak”, s mely a nemesség egyrészében, a katolikus papságban és a városi lakosság közt van elterjedve. Potapoff részletes utasítást ad alárendeltjeinek, hogyan készítsék el a „gyanus emberek” legteljesebb lajstromait saját kerületeikben, hogyan távolítsák el az utolsó lengyel hivatalnokot is, hogyan igazassák a pörnépet és zsidóságot a nemesség s városi lakosság ellen, s hogyan örködjének pénzzel jól fizetett és rendjelekkel jutalmazott kémek által a russificatio ellen, kivált a katolikus papság felett. Az egész postaszervezet rendőri szervezetté válnék, minden postahivatalnál egy külön ügynök alkalmaztatnék a levelezés ellenőrzésére és e „külön szolgáltatás” szerveztével egy magas állású egyéniséget bíznák meg.”

Gumbinnenből múlt hó 26. és 27-kén a varsói hivatalos tudósítások alapján oly híreket röptettek a világba, mintha a galicziai-orosz határon

felkelő csapatok képeztetnének és pedig nagyrészt a franciaországi lengyel menekültekből. Ugyanezen orosz tudósítások Langieviczet mondták e csapatok főnökének. Ezen orosz tendencz-hazugságot mind osztrák, mind pedig francia részről érdem szerint méltányolják, s kézzel fogható, mi annak czélja. Ha orosz ügynököktől ily hírek terjesztetnek, akkor az csak azért történik, hogy ezáltal az európai figyelmeg Lengyelországra merendő csapatától elvonassék.

Mindenek előtt bizonyos, hogy Oroszországra nézve ezen kifejezés „Lengyel királyság” többé nem létezik. Egy varsói tudósítás szerint a szervező bizottmányoknak császári parancs folytán m. hó 1-én kibocsátott egyik rendelete azt határozza, hogy a lengyel királyság kormánykerületeiben hivatalos pecsétül csak az orosz államczimert szabad használni orosz körirattal. Eddig a lengyel királyság összes hivatalos pecsétjei a lengyel czimert viselték magukon fehér sassal, mely czimer most, miután Lengyelország politikai különállása megszünt, eltöröltetik.

TÖRÖKORSZÁG. Krétából oly hírek érkeztek, melyek apróbb összeütközésekről tudósítanak. Posch falu mellett a kancai kerületben négy zászlóalj török 3000 felkelőre tört, kik Hadschi-Michalis vezérlete alatt álltak. Eleinte a törökök látszólag győzni, de estefelé kénytelenek voltak állásukat feladni és visszavonulni, mely alkalommal 110 sebesültet, 50 halottat és 40 foglyot hagytak hátra. De nemcsak a törökök vesztek, hanem a felkelők is, és pedig ezek vesztesége jelentékeny. Sőt maga Michalis szintén megsebesült.

Rutshukból hasonlóan orosz hírek érkeztek. E város közelében a bolgárok és törökök között véres összeütközés fejlődött ki, mely mindkét részről sok áldozatba került. A bolgárok minden áron igyekeztek megszabadulni s erre több kísérletet tettek.

Thessaliából sem hallani semmi jót. A határ-széleken ismét nagy számmal mutatkoznak a felkelők. Oda is katonaságot küldenek, de a katonaság pénz nélkül nem igen jó szolgálatot fog tenni, pénzük pedig nincs, Európa meg nem hajlandó nekik kölcsönözni.

OLASZORSZÁG. Római hírek szerint élénken dolgoznak egy amerikai önkéntesszervezet szervezésén. Tudva van, hogy az amerikai püspökök a Rómába szállítandó sereg számára legénységet toborzásán s abban fáradoznak, hogy az ehez megkívántat költséget, továbbá az átszállítás, három évi fenntartás és visszaszállítás költségeit összeszerezzék. E csapatok amerikaiakból toboroztatnának s az angol rifemek vagy a francia gyalogok mintájára lennének szervezve. A valóságos létszám 6000 főre van határozva.

Az úgy egy katolikus tábornoka, Tuvis, ki kardját felajánlotta a szentszéknek, lesz a csapat parancsnoka alezredesi ranggal. A többi tiszt is mind amerikai lesz.

Római levelek Andrea bibornok ünnepélyes requiemjéről irnak, melynél maga a pápa vezegte a szertartást a San Giovanni dei Fiorentini templomban. Mondják, hogy ez a nyolczvanadik bibornok, kinek temetésén e tisztelt IX. Pius végzé a mióta pápa. A templomot a legszorgosabban őrizték, s a funkció alatt senkinek sem volt szabad belépni.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Király ő Felsége május 28-án Budapestre érkezett. Meddig fog a király fővárosunkban tartózkodni, még nem bizonyos; valószínűleg itt mulatása alatt egy nagy katonai gyakorlat fog tartatni a Rákoson — az új hátultöltő fegyverekkel.

— Kir. biztos úr tegnapielőtt furdőre utazott s mintegy hat hétig lesz távol.

— Balázsfalváról néhány pesti lap olyan hangzású táviratot kapott, mintha ott a május 15-re többfelőlől összeütközött néhány román agitátor a

emlékiratokat, melyben a német csillagászok közreműködését ajánlja, s az e végre szükséges, mindössze 6000 tallér — tehát 9000 pfontra — menő költségek utalványozását kéri, mi kétségen kívül megszavaztatni fog. Csak azt nem olvassuk, hogy magyar természetvizsgálók vagy csillagászok részvétele e ritka tudományos vállalatban kilátásba volna helyezve a művelt emberiség azon közös ügyében, melyre új alkalom talán csak akkor fog még nyílni, midőn Árpád népe — ha Isten azt enged — még ezer esztendőig fog e föld birtokában elülni, melyet közel ezer év előtt foglalt el, s abban magának új s annyi századok viharát kiállott hazát alkotott. (B. P. K.)

Irodalom.

— Századok. A magyar történelmi társulat közlönye. A választmány megbízásából szerkeszti Thaly Kálmán, titkár. Második évfolyam. Pest. Nyomatott Emich Gusztáv magyar akadémiai nyomdásznál. 1867 (?) május havi, azaz: V-ik füzet. Érdekes, tartalomdús füzet, melyben jeles történettudósunk Szabó Károlynak „Igaz-e, hogy a kárpátjai felföldet nem Árpád, hanem Szent István foglalta el?” czimű értekezése kiváló figyelmet érdemel.

románok nevében oly végzéseket hozott volna, melyek a brassói „Gazetta” szellemén is túl tesznek. Román lapok minderről hallgatnak. Ez okon is igen helyesen jelzi a „Századunk” sürgősnek az „Unio” kereszttürelét.

— A közös hadügyminiszterium parancsot küldött az ezredéhez, hogy egész erővel iparkodjanak a legénységet a legrövidebb idő alatt felszerelni és begyakorolni. Ezen rendszabály magyarázatát találja a bosnyák fölkelésben, a bolgár mozgalomban és az oláhországi zavarokban és diplomatikai beavatkozásban, mely körülmények a keleti kérdés színrehozatalát teszik lehetségessé. Dalmatiában a csapatok összpontosítottak.

— Ingás-órák szállítására való felhívás. 1422—1852. sz. A magyar táviradai kormány számára szükségeltetik mintegy 50 darab ingás-óra, utókészülék nélküliek, 8 napi járásuak, közepszerű nagyságúak és simított szekrényvel ellátottak, Pestre leendő szállítás mellett. Az illető ajánlatok, a melyekben az egységi ár, a szállítás határnapja és a jótállási idő tartamra megemlítenedik; f. é. június 14-ig beküldendők. A földművelés- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium táviradi szakosztályához Pestre. Pest, 1868. május 26-án. Takács s. k. osztálytanácsos.

— Charlotte császárné hogylétééről a párisi „Figaro” biztos forrás után hoz közleményeket. A császárné már három hó óta nem mondta ki a nevet: „Maximilián.” Mind tiszta és nyugodt pillanataiban, mind háborodottságában, úgy látszik, hogy Mexikó végképp kiesett emlékezetéből, elmezavarának támadásai ritkák és nem is tartanak hosszabb ideig, s rügeszméje ilyenkor mindig csak egy, t. i. a tisztaság. Belép egy szobába s azonnal megáll, mondván: „mily tisztátalanság van itt! — rögtön ki kell e szobát tisztítani,” s a készen álló cselédség seper gyorsan, tisztogat é ekkor a császárné nyugodtan visszahúzódik s a egész rohamnak ezzel vége van.

— Tompa Mihály ünnepelt s országos híres költőnk, mint értesítünk, május 15-kén egy több fekete pecséttel ellátott könyvet, illetőleg lepecsételt kéziratot küldött a jászvári országos oklevéltárba őrzés végett, mely 50 év múlva felborítandó, Pestre kinyomatás végett küldendő, jüvedelmé a magyar tud. akademiáé lesz. — Mily iradalmi kincsét foglal magában e könyv? e kérdés majd csak utódaink nyerne felelet.

— A május 28-diki hivatalos lap hozza báró Konradseim Vilmos, helytartósági tanácsos és az erdélyi tartományi főbiztosság vezetőjének nyugdíjaztatását, s miniszteri tanácsosi cím meli fölbabáztatását.

— A városunkban közelebből elhunyt Tórosi Rozália, Szentes Dávid özvegye, az erdélyi nemzeti színháznak 3000, az Erzsébet kórháznak 1000, a rom. kath. leányneveldeknél 1000 s városi szegényeknek ingóságai árát, 1040 forint hagyományozott.

— A hétszemélyes tábla a napokban hozott határozatával a zsidó esküforma kérdés akként döntött el, hogy minden zsidó a hitet föltekálappal és jobb kezét a bibliára téve tartozik I tenni.

— A kormánysszék drágasági póléért folyamodott tagjait nagyon is hétköznapias fogadta az ünnepek utáni első nap. Ekkor jött világos tudomásra a kérelmekre adott válasznak, mely szerint ily pénzszerény országban az úgy is ingásban levő kormánysszék semmi pótlékra sem tarthat igényt. De, mert háromszori kérelmüket a folyamodók nem a bélyegtörvények szabványai szerint terjesztették fel, kötelesek lefizetni a bélyegilletéket, mely, mint halljuk, a büntetéssel együtt 90 frtot tesz.

— A majalisok sorát az ünnepek alatt felleg által meg nem zavart tiszta ég még kötével gazdagította. Ünnepe második napján az iparosok költöztek ki a zöldre, meglátogattatva ott kir. biz-

— A duna-tiszai vagyis Pest, Szeged Szabadka és Kula közti csatorna ügyében, Gr. Zichy Jenőtől. A duna-tiszai csatornázási hálózat és a pest-spalattói vaspálya tervrajzával. Pest. 1868. Ny. Emich Gusztáv m. akad. nyomdásznál.

— Korytnica, felsőmagyarországi gyógyfürdő rövid ismertetése. Pest. Kőr és Wein könyvnyomdája. 1868.

— Lonovics József érsek, magyar akadémiai igazgató és tiszt. tag emlékezte. Ipolyi Arnold akad. rendes tagtól. Tartott a magyar tudományos akademiában május 18-án 1868. Pesten. Nyomatott Heckenast Gusztávnál 1868. Összesen 56. n. 8. r. lap.

— Választmányi javaslat az államköltegetésről a magy. képvis. házhoz a pesti egyenlő kör által benyújtandó emlékirata, Pest. 1868. Ny. Fanda és Frohna könyvnyomdájában. 24 l.

— Szentistváni születési Péter András, földmives székely, versei és saját élete története, melyeket felsége Urunk és Királyunk I. Ferenc Józsefnek megörökösölésére napjának emlékére nyomatott a székely nép számára, 1867-ik év június 8-án. Utánnomás tilos. M. Várhelyi. Ny. Imreh Sándornál 1867. Ára 10 ujkracszár.

— Gaston és Krina indiai uralkodók és szülők története. Verseken írta Péter András, Marosszéken, Szentistvánon, 1868 február havában.

tos úr által is; — kedden a Bartha kisasszonyok leányneveldeje rendezte az eddig legnépesebbnek nevezhető ilyenműt ünnepélyt, mely az éjféllal találkozott össze.

— E hét elején egy szegény öreg asszony vizet mervén a Szamosból, elsiklott s tovaragadták a habok; mire a menteni akaró, egy cipész inas, megragadhatta, már halva volt.

— Budán egy gazdag kén- és mészpattelepet fedeztek fel. Az első 3 1/2 lábnyi vastagságban terjed el Promontor felé.

— „Ember benn, eb kűn”: e laconica feliratot olvastuk egyszer valamelyik népkert tábláján. Innen másodnapján ujt fel emléktűnkben, midőn a sétáten ember ember hátán tolongott, s három nagy kutyának kedve jött kővezetést; végre a nőknek és gyermekeknek is neki rohantak, s nemcsak hogy elég nagy zavart és ijedséget idéztek elő, de néhányat le is vertek. Ha már nincs a sétáten bár a fennebbihez hasonló táblája, lenni kellene az illetők fejében, kik talán minden károsabb hatás nélkül kiállhatnának kuszák ily alkalmakkori nélkülözését. Különben nem árt, ha a rendőrség figyelmé ez irányban is kiterjed. — A sétáterről szólva, mint ide tartozót, nem mellőzhetjük hallgatással a közelebből jelentkező csolnak fölfordulásokat sem, melyek, ha csak férfiak usznak, övrig erő tavunkban igen mulatságosak is lehetnek, a nélkül, hogy hirlapba való nevezetességekké váljanak, habár valaki a fölfordulás után nagy phlegmával tovább is szívja szivarát, hanem a nők, úgy hisszük, ennél kedvesebb mulatságról is ábrándozhattak valaha, s ezért aligha ártana, ha — midőn nők is csolnakának — a kormányrudat egy nagyobb csolnaknál sem venné kezébe olyan, ki nem ért hozzá, mert így nem jöhetnek a felborulás oka sem — az összeütközés.

— A régenvideki magyar olvasó-egylet beszvényesei tisztelettel felkérnek, hogy a kezükél levő egyleti könyveket folyó évi július 1-ig kiadandóan adják be könyvtárnok atyáknakhoz, hogy a könyvtár a közgyűlés előtt rendezni leessen. *) Szász István, egyleti jegyző.

— Deák Ferenczet, Türr Istvánt és lapka Györgyöt a bajai kaszinó dísztagokká választá meg.

— Nagy tűzvész Leleszen, a Mátra-idek egyik legnépesebb helységében. Május 20-án éltájban egy istállóban tűz ütött ki, rövid két óra alatt 142 ház, 71 istálló, 15 csűr s számtalan barmfiól lett hamuvá. Mintegy 100 családnak égett da épületeivel együtt minden fölkelhető vagyon. Emberélet is esett áldozatul, egy 86 éves tehetetlen ags, és két nő.

— Versetzen egy közelebből tartott máltis alkalmával nagy felhőszakadás lepte meg a nulatokat, nyolcz személy fult vízbe, köztük a szép Alba kisasszony.

— Kisült, hogy az abyssiniai háborúnak okozója tulajdonképp egy trencsénmegyei zülétési, Stern nevű magyar zsidó volt. Ez az ember, miután kereskedelmi vállalatát nem igen kártak sikerülni, egy nap összeszedte sátorfáját s neki indult egyenesen Londonnak. Odaérve mint szegény ember a londoni hittérítő társaság csakamar kitéte ellenében lépesszőit — s a madár meg volt fogva. Stern mint hittérítő elindult Abyssiniába. A sors azonban itt nem igen akart kedvezni terveinek, és egyik Rassam nevű missionárius kollegájával együtt csakamar elfogták. Mindketten felfolyamodtak ótalomért az angol kormányhoz, mely nem sokára ez esemény után meg is indított Abyssiniába a foglyok kiszabadítása végett egy küldöttséget. A küldöttség azonban szintugy járt, mint Stern és Rassam, azaz: a feketék ezt is befogták. Ily meggyaláztatást a bűszke Albion nem tűrtetett meghozsalás nélkül s így keletkezett az

*) Kértek az „Unio” és „Magyar Polgár” t. szerkesztésébe e felszólítás közlésére.

Imreh Sándor nyomdász sajátja. A népköltő arczképével.

— Műcsarnok. Az országos magyar képzőművészeti társulat közlönye. Szerkeszti Maszák Hugó. Ezen új közlönyt, mely a képzőművészet köréből becses közleményeket ad, mely havonként kétszer jelenik meg, s melynek előfizetési ára egész évre 4 frt, ajánljuk a közönség figyelmébe.

— Neue Heillehre oder: die Frauenkur, Hitzfeberkur und Zehrfeberkur im Kurzgefasten Auszug zum Selbstgebrauch für den unbemittelten und unbelesenen oder auch belesenen Mann, der nur Hilfe verlangt und nicht nach Gründen fragt. Von dem Laien Friedmann von Armin. Prenzlau. 1868. Zu haben beim Verfasser zu Blankensee. 1 Exemplar, 5 qsr. 12 Ex. 1 Thlr. E rőpirat összesen 31. lap.

— Ein Wort an Stadt- und Land-Gemeinden, sowie an Volks- und Naturfreunde wegen Erziehung von Anpflanzungs- und Verschönerungsvereinen. Prag. 1868. Összesen 12 lap.

— Mittheilungen über den Lehrplan, die Hilfsmittel und Einrichtungen der mit der königl. Universität verbundenen landwirthschaftlichen Lehranstalt Plagwitz-Leipzig. Von direktor Dr. K. Birnbaum.

